

Ἀντιστροφὴ α'.

Μῆς σπρώχνει τῶν φρενῶν ἡ βλάβη
 κι' ἄλλου κακοῦ τὸν πόθο ἀνάβει,
 μὰ τότε γιαιτρεῖδ' δὲν ἔχει
 δὲν κρύβεται τὸ κρῖμα, βγαίνει
 καὶ σὰν φωτὶς καταραμένη
 φαντάζει ὁλόγυρα καὶ τρέχει.
 Ἔτσι τὸ ψεῖτικο χρυσάφι
 μὲ τὴν τριβὴ τέλος ξεβάφει
 καὶ μαύρη φαίνεται ἡ θωριά του·
 ὅπως μωρὸ παιδί, νὰ πιάσῃ
 πουλὶ ζητάει—κ' ἔχει ντροπιάσῃ
 τὴν πόλιν καὶ τὰ γονικά του.
 Μὰ δὲν ἀκούει τὰ παρακάλια
 κανείς θεός, καὶ στὰ κεφάλια
 τοῦ ἡμαρτωλοῦ φωτὶς θὰ βρέξῃ,
 ὅπως ὁ Πάρης· ποῦ τὸ ἀλάτι
 δὲν ντράπηκε, ἀπ' τὸ παλάτι
 γυναῖκα φίλου του νὰ κλέψῃ.

Ἰωάννης Ν. Γρυπάρης

ΝΕΚΡΟΦΑΝΕΙΑ

(Κοινωνιολογικὴ Μελέτη)

Συμβαίνει παντοῦ καὶ συχνὰ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ φαινομένου καὶ ἡ κατάταξις τῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσίν αὐτοῦ καὶ τῶν συλλογισμῶν νὰ εἶνε κατώτερη ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν τοῦ γράφοντος, εἴτ' ἐνεκὰ λογοτεχνικῆς ἀδυναμίας τοῦ ἰδίου, εἴτε καὶ ἀπὸ καί ποιο ἐλάττωμα τῆς μεθόδου τῆς ἐργασίας του. Καὶ εἶνε ὑπερβέβαιον, ὅτι ἡ Ρωσικὴ βιβλιοκριτικὴ δὲ θὰ βρεθῇ καθόλου στενοχωρημένη νὰ διατρανώσῃ τὴν ὑπερτροφίαν τῶν τίτλων καὶ τὴν ἀναιμία τῶν καιμένων.

Ἀλλὰ τὸ εὐκολοῦναι αὐτὸ θέμα δὲν ἀποτελεῖ μῆτε σκοπὸν ἐμμεσον τῆς Νεκροφανείας.

Ἀρχισκ ὅμως μὲ προμοίαν φανερὴ περὶ τὴν ἐκτέλεσίν αὐτοῦ νὰ συμπεράνω τὸ ἀντίθετο ἀληθινὸ συμπέρασμα, ποῦ θὰ μοῦ χρειασθῇ λιγάκι στὰ λίγα λόγια ποῦ θὰ πῶ, ὡς εἶδος προλόγου καὶ ἀπολογίας.

Δηλαδή : Μπορεῖ νὰ τύχη καὶ τὸ ὑποστηριζόμενο διὰ μιᾶς μελέτης θέμα, νὰ εἶνε σωστὸ καὶ ἀληθινόν· καὶ συγχρόνως ὁ χειριζόμενος αὐτό, μολοντί τὸ νοιώθει βαθεῖα, νὰ μὴ κατορθώσῃ νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνγνωστὰς του κοινωνοὺς τῶν ὅσων διὰ τοῦ τίτλου ὑπόκειται, διότι βικτωρικὴ ἐγελάθηκε στὴν ἐκτίμησιν τῆς λογοτεχνικῆς τοῦ ἀξίας καὶ τῆς ἀξίας τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας του.

Καὶ προσθέτω ἀμέσως, ὅτι σὲ μιὰ τέτοια περίστασι δὲν εἶνε δίκαιο ἢ σπουδὴ τοῦ ἀνεπιτηδεῖου συγγραφέως νὰ σκιασθῇ τὸν ἀνεκτίμητο σκοπὸ του, ὁ ὁποῖος ἦτο νὰ βοηθήσῃ μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις του τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ Ἀληθινοῦ καὶ τοῦ Ὡφελίμου.

Ὅταν μάλιστα τύχη πίσω ἀπὸ τὸν ἄτεχνο καὶ τὸν ἀμέθοδο συγγραφέα νὰ διαφκίνεται ὁ τολμηρὸς σημιχιφῆρος μιᾶς Νέας Ἰδέας, ὁ ὁποῖος δικαιούται νὰ ἐλπίσῃ στὴ βοήθειαν ὅλων τῶν ἐκλεκτῶν, θὰ ἦτο καὶ ἄσωστο, καὶ ἄδικο, καὶ ἄτιμον οἱ ἀγνωρίζοντες τὴν ἀλήθειαν τῆς Κοινῆς Ἀρχῆς ν' ἀναθεματίσουν τὸν Πρῶδρομο, διότι ἐπρόλαβε τοὺς ἰκνωτέρους τῆς ιδέας ὁπαδοὺς, ἀλλ' ἀργοὺς καὶ ὀλιγορροῦντας μαχητάς.

Κιὼμως οἱ αὐτοκαλούμενοι στὸν τόπο μας ἐργάται κάποιων Νέων Ἰδεῶν ρίχνονται μανιακῶς στὸ κάθε παλληκῆρι τῆς Συντροφίᾳς, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀποτολμήσῃ πρῶτο νὰ ξεδιπλώσῃ τὴ Σημαία τους. Κι' ἐνῶ μαίνονται κατὰ τοῦ συντρόφου, λένε καὶ φωντάζουνται πῶς πολεμοῦν ὑπὲρ τῶν Ἰδεῶν, ἔτλαν ἀπλούστατα καὶ μωρότατα μόνοι τους χαντακώνουν μὲ τοὺς πρώτους καὶ ἄνοστους οἰκογενεικούς καυγάδες τὴν ἐπιτυχία τοῦ Σκοποῦ, τὸ ριζοβόλημα τῆς Ἀλήθειας.

Κ' ἔτσι θανατώνουν τὰς εὐγενικὰς προσπαθείας τῶν ὀλίγων, οἱ ὁποῖοι ξεδιπλῶνουν ὅπως δῆποτε μερικὰ ἀπὸ τὰ αἶτια τῆς κοκομοιρίᾳς τοῦ τύπου μας, οἱ καμπόσοι Δεύτεροι τοῦ ἐτοιμάζουν τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ κοινοῦ μὲ τὰς προώρους συζητήσεις, τὰς ὁποίας προκαλοῦν διὰ νὰ συμπληρώσουν τάχα τὸ ἔργο τῶν πρώτων, πραγματικὰ ὅμως διὰ νὰ δείξουν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐννοίωσαν (μπράβο !) τὰ ἴδια πράγματα καὶ καλλίτερά τους.

Ἄλλ ὁ Ρωμέϊκος κόσμος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει χαμπάρι διὰ τὰ ὅσα μαλλιοτραβιοῦνται οἱ κύριοι αὐτοί, καὶ ὁ ὁποῖος ξαφνίζεται ἀκούοντας ὅτι ζεῖ στὴ ψευτικῇ τῆς Σχολαστικῆς ἀτμόσφαιρας, φυσικότατα βρίσκει **ἀνισορρίαν** κάθε συζήτηση ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν τοῦ ἀρέσουν καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἐχώνευσεν ἀκόμα οὔτε νὰ τ' ἀκούῃ: Ὅπως δὲ εἶπαν πολλοί : Δὲν εἶνε κίνδυνος ν' ἀποτύχῃ ἡ ιδέα ὅταν εἶνε νέα καὶ περὰ τολμῆς, ἀλλ' ὅταν οἱ ἀκροαταὶ τὴ βρίσκουν ἀνισορρή.

Ἐν τούτοις ἔπρεπεν οἱ διάφοροι στενωκέφαλοι καὶ ἀμυαλοι, ἂν εἶχαν πατριωτισμὸ καὶ ἀγάπην δι' ὅσα καμώνονται ὅτι κόβονται, ἀντὶ νὰ ὑποβλέπουν τὸ ἔργο τῶν θανασίμων ἐχθρῶν τοῦ Σχολαστικισμοῦ, νὰ τὸ ΠΕΚΑΛΑΜΑΡΟΥΝ. Κ' ἔπρεπε νὰ ἐπαινοῦν τὴν κάθε εὐγενικὴν προσπάθειαν, ἀντὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐξευ-

τελίσουν προσέχοντας σέ φιλοδουλειές καί ψαρεύοντας λάθη ὅπου ὑπάρχουν καί ὅπου δὲν ὑπάρχουν.

Μὰ πρὸς Θεοῦ!—εἶνε τύσων εὐκόλο νὰ τὸ κατὰλάβουν—ἡ συζήτησις ἐπὶ ἀποχωρήσεων καί διαφορᾶς ἀντιλήψεων τῶν νέων ἰδεῶν, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἴδιοι εἶνε ἄγνοοι, διὰ τὸ Κοινὸν δὲν εἶνε χαβιέρι—ὅπως ἔλεγε ὁ Ἀμλέτος—ἀλλὰ περὶ ἀδύναμι καὶ βραχυτόμαχης σκευασία.

“Ὅλα τὰ προηγηθέντα μοῦ φαίνονται ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ δείξουν τὸ πῶς ἀντιλαμβάνομαι τὸ καθήκον τοῦ σημερινοῦ λογίου τοῦ Τόπου μας, ἀλλὰ μοῦ φαίνονται ἀρκετὰ διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸ γινεῖν ὅλ’ ἐξυκολουθήσω νὰ μάχομαι, κουτσὰ στρεβλά, ὅπως καὶ ὅσο μπορῶ τὸν Σχολαστικισμό. Καὶ μοῦ φαίνονται ἐπὶ τέλους πολλὰ καὶ ἱκανὰ διὰ νὰ μὲ πείσουν, ὅτι πρέπει νὰ δημοσιεύσω τὴ Νεκροφάνειαν, μὲ ὅλη τὴ φτώχειαν τῶν δοκουμένων καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐλλαττώματα τῆς μεθόδου περὶ τὴν κατὰτάξιν τῶν στοιχησμένων μου. Διότι εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι πάντα κάποιου καλοῦ πρόξενος ὅλ’ γαίῳ, καθόσον ὅσοι μὲν φωτισμένοι ἀνγκνῶσται περὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἤδη τὴν ἀρχαίαν κινήσεως ἢ ἐνεργείας στὸ Κράτος, δὲν ὅλ’ ζημιωθοῦν διὰ τὴν ἀντιθέσιν ἐστὶν καὶ ἀντιθέσιν μελέτην τοῦ φαινομένου, ὅσοι δὲ ἀφώτιστοι δὲν τὸ εἶδαν ἀκόμη, ὅλ’ ὀδηγηθοῦν σὲ μερικὰς γενικὰς σκέψεις, αἱ ὁποῖαι εἶνε δυνατὸν νὰ τοὺς ἀνοίξουν ἀργὰ ἢ γρήγορα τὸν δρόμο τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων.

Καὶ τώρα γιὰ νὰ μποῦμε στὴν οὐσίαν, ἔ; ποῦμε : Πῶς περὶ τὴν εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς Νεκροφάνειας στὸ Κράτος.

Δηλαδή : πῶς περὶ τὴν εἶναι, ὅτι ὑπάρχει ἀφάνεια κινήσεως, ἢ ἐνεργείας στὸ Ρωμαῖκο : ἢ καὶ μὲ ἄλλα λόγια : Πῶς μπορεῖ ν’ ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν περὶ τὴν εἶναι σημεῖα ζωῆς στὸ Κράτος.

Ἀλλὰ διὰ νὰ συνενοούμεθα ἔ; ἐξηγήσουμε τί ἐννοοῦμε λέγοντες, Ζωὴ Κράτους.

Καὶ πρῶτα πρῶτα : Τί ἐστὶ Ζωή ;

Λέμε ὅτι Ζωὴ εἶναι Κίνησις. Καὶ βέβαιον μὴ πέτρα δὲν ζεῖ διότι δὲν κινεῖται, ἐπίσης ἕνα πουλί, ἕνα τετράποδον λέμε ὅτι εἶναι ψόφον, ὅταν οὐδεμία κίνησις δὲν προδίδει τὴ Ζωή. Λέμε ἀκόμη (τὸ πρῶτον ἐγχειρίδιο ψυχολογίας μᾶς τὸ μαθαίνει) ὅτι καὶ ἡ ψυχικὴ ζωὴ εἶναι Κίνησις.

Μὰ, Ζωὴ Κράτους τί εἶναι ;

Κατ’ ἀναλογίαν, Κίνησις ἐκδηλουμένη διὰ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων τοῦ Κράτους.

Τὸ δὲ συνεκτικὸν ἐγὼ τοῦ Κράτους ; — φυσικὰ ὅλ’ ζητηθῇ καὶ ὅλ’ βρεθῇ στὰ ρεύματα τῶν ἰδεῶν (τὰ ψυχικὰ φαινόμενα) τὰ διέποντα τὰς ἐνεργείας, τὰς προσπάθειαις, τὰς περιπαταίαις τοῦ Κράτους.

Εἶνε ὅμως ἀνγκυαῖον— ἡ κοινωνιολογικὴ ἐπιστήμη τὸ διδάσκει— γὰρ νὰ μελετήσουμε καὶ γὰρ νὰ δοῦμε τὴν ζωὴν ἐνὸς Κράτους νὰ μᾶθουμε προτῆτερα τὰ ἔργα, τὰς προσπάθειας, τὰς ἐνεργείας καὶ τὰς περιπετείας τῶν διαφόρων κοινωνιῶν (Sociétés) τοῦ Κράτους, ἵνα συνάγοντες ἐκεῖθεν τὰς μερικὰς τάσεις καὶ σκέψεις, ἐπιτύχωμεν νὰ συλλάβωμεν τὴ βαθύτερη Σκέψη, τὸ Ἰδανικόν, τὴν ψυχὴ τοῦ Κράτους, ἡ ὁποία δὲν εἶνε παρὰ τὸ ἀλγεβρικὸν ἄθροισμα τῶν διαφόρων μερικῶν τῶν κοινωνιῶν τάσεων καὶ σκέψεων.

Ἀλλὰ παρατηρεῖται τάχα κίνησις Ζωῆς στὸ Ρωμέϊκο ;

Ἀλλὰ παρατηρεῖται ἐνέργεια, ἔργο, προσπάθεια τῶν κοινωνιῶν τοῦ Κράτους;

Εἴμαι δυστυχῶς βέβαιος, ὅτι καὶ ὁ προσεκτικότερος παρατηρητὴς εἶνε ἀδύνακτο νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι πράγματι ἀντελήφθη στὸ σῶμα τῆς Ρωμηοσύνης κάποιο σπασμὸν προδίδοντα τὴ Ζωή. Τοῦ χάκου στὸν τόπο μας θὰ ζητήσουμε Ἰδέαν ἢ Τάσιν ἐξαγομένην ἀπὸ Ἑνέργειαν. Καὶ ἄδικα θὰ πάῃ ὁ κόπος τοῦ ἀνζητοῦντος τὸν χαρακτῆρα Κοινωνίας τὸν ἀπορρέοντα ἐκ τῶν πράξεων, ἢ τῶν ἔργων αὐτῆς.

Ἐὰν δὲν πλανῶμαι παραπολύ, ἡ Κυρίαρχη Τεμπελιὰ εἰς μὲν τὰ ἄτομα, τοὺς Ρωμηούς, ἐπιτρέπει τὴ φανέρωσιν τῆς ζωῆς εἰς τὴν κίνησιν τῶν μυόνων τῶν προκαλούντων τὸ χασμουρητό, ἢ τὸ μακάριο τέντωμα, εἰς τὰ κοινωνιολογικὰ ἄτομα ὅμως— τὰς ἐκ Ρωμηῶν κοινωνίας— ἀπαγορεύει καὶ αὐτὸ τὸ χασμουρητό. ἦτοι : Ὅτι κάθε Ρωμέϊκη Κοινωνία, ὅταν δὲν προυνισίξει τὰ φαινόμενα πτώματος ἐν ἀποσυνθέσει, ἔχει ὅλη τὴν ἀκαμψία τῆς Νεκροφανείας.

Καὶ γὰρ νὰ μιλήσουν τὰ πράγματα : Τὸ συνάφι τῶν Παπάδων, ἡ αἰ Στοιὰ τῶν Μασσώνων ἐνῆργησαν κατὰ καὶ ἐδείξαν πῶς ζοῦν ; Ἡ τάξις τῶν Ἐπιστημόνων ἢ ὁ Δασκαλικὸς κόσμος ἔχει νὰ προυνισίξῃ μὴ προσπάθειαι ; Οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι ἢ τὰ σωματεῖα τῶν ἐμπόρων ; Ἰπάρχουν τάχα φιλολογικὰ σωματεῖα ; Ἐπρόκοψαν οἱ κλέδοι τῶν διαφόρων ἐξουτιῶν τοῦ Κράτους ἢ ἔπραξαν τὸ παραμικρὸ αἰ Πιτριωτικαὶ Ἐταιρίαι ; Ποῖσι ἐξ αὐτῶν τῶν κοινωνιῶν ἐργάζονται, ἢ ἐνεργοῦν διὰ νὰ πεισθοῦμε ὅτι ἐμφοροῦνται ἀπὸ σκέψεις ;

Ἐξεδήλωσάν ποτε τάσεις, ὅπως ἐκ τῶν πολυπλόκων σχέσεων σχηματισθῇ ἡ Ζωὴ τοῦ Κράτους ;

Ἐδῶ χρειάζεται κάποια διασάφησις καὶ προσοχὴ πρὸς ἀποφυγὴν πιθανῆς Ῥωμέϊκης παρεξηγήσεως. Διότι εἶνε δυνατόν νὰ βρεθοῦν μερικοὶ οἱ ὁποῖοι νὰ ὑποθέσουν, ὅτι ἀποτελοῦν τάσεις τῶν σωματείων καὶ ἀποδεικνύουν προσπάθειαι τὰ κούφια λόγια καὶ αἱ ἀοριστολογίαι αἱ ἀκούμεναι κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τῶν Σωματείων. Καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ συμπεράνουν οἱ ἀπλοῖκοι καὶ νὰ μᾶς ποῦν : Ἰδοὺ αἱ προσπάθειαι ποῦ ζητᾶς, καὶ ἐπὶ πλέον ἰδοὺ αἱ Σκέψεις καὶ αἱ Ἰδέαι (αἱ πολὺ μεγάλαι μάλιστα). Ἐρεῦνησε αὐτάς, διότι ἀπ' αὐτάς ἐμφοροῦνται τὰ σωματεῖα

καὶ αἱ Κοινωνίαι, ὅπως τὰς ὀνομάζεις, καὶ βγάλε τὴν Ζωή, ἢ τὴν Ψυχή, ἢ τὸ Ἰδανικὸ τοῦ Κράτους.

Γιὰ ἔσους τέτοια σκέπτονται ἐπαναλαμβάνω καὶ λέω.

Τὰς Σκέψεις καὶ τὰς Ἰδέας τῶν Σωματικῶν δὲν θὰ τὰς βροῦμε στὰ λόγια τῶν Προέδρων καὶ τῶν Πανεγυρικῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ μᾶς τὰς δείξουν τὰ ἔργα καὶ αἱ πράξεις.

Ὅπως δὲ ἐκ τῶν ἔργων μόνον ἐνὸς ἀνθρώπου δυνάμεθα νὰ νοιώσουμε τὸν πραγματικὸν χαρακτῆρά του, ἀπαρχάλλομε ἐκ τῶν πράξεων τῶν Κοινωνιῶν θὰ φανῇ ἡ Τάσις, ἡ Σκέψις, ἡ Ἰδέα ἐκάστης. Ἐκ τῶν πολυπλίκων δὲ σχέσεων τῶν εἰδικῶν ἔργων καὶ ἐμπραγμάτων ἐνεργειῶν τῶν Κοινωνιῶν θὰ ἐξαχθῇ ἡ Ζωὴ τοῦ Κράτους.

Ὅλα τὰ λοιπά, τὰ τρανὰ δηλαδή λόγια κ'οἱ περίτρανες Ἰδέες ποῦ λέγονται, μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξάγονται ἀπὸ τὰ ἔργα, οὔτε συνοδεύονται, οὔτε δικαιολογοῦνται ἀπὸ πράξεις, δὲν ἀποδεικνύουν τίποτε καὶ δὲ μπκίνουν στὸ λογαριασμό.—Ἰσα ἴσα θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ βελύτερος ἐξετάζων τὰ πράγματα, ὅτι ἀποδεικνύουν ἀκριβῶς τὴν ἔλλειψιν Ζωῆς. Διότι εἶνε λογικόν νὰ πιστευθῇ ὅτι τὴν ἔλλειψιν τῶν ἔργων, τὴν Ἀκαμαχτοσύνην τους, τὴν ἔλλειψιν Ἰδεῶν—Δυνάμεων προσπαθοῦν νὰ σκεπίσουν καὶ νὰ κρύβουν μὲ φανερότατα, μὲ τὰ τρανὰ λόγια καὶ τὰ πομφολυγώδη μεταφυσικὰ Ἰδανικά.

Κ' εἶνε κχιρὸς πλεόν νὰ τὸ νοιώσουμε καὶ στὸ Ρωμέϊκο, ὅτι ἡ Ἰδέα δὲν ἔχει πραγματικὴ ἀξία καὶ δὲν ὑπάρχει πραγματι, εἰ μὴ ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὸ ἔργον, ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἐνεργείας τοῦ ὁποίου θὰ λογαριασθῇ ἡ Ζωτικότης, ἡ δύναμις τῆς Ἰδέας.

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ δικαιούμεθα νὰ ποῦμε, ὅτι στὸν Τόπο μας ὅπου δὲν παρατηροῦνται ἔργα, προκοπὴ καὶ πρόοδος τῶν Κοινωνιῶν, Ἰδέαι Ζωτικαί, Ἰδέαι—Δυνάμεις, ἰδέαι πραγματικαὶ δὲν ὑπάρχουν, αἱ δὲ κυκλοφοροῦσαι ἀνὰ τὰ στόματα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος Ἰδεατῶν καὶ Παικτικῶν εἶνε κάλπικη μόνεδα, ἀφοῦ δὲν ἀντιπροσωπεύουν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν, διότι κατὰ τινὰ ἀρχὴν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἡ ἀξία τοῦ ἀληθινοῦ χρυσοῦ νομίσματος ἔχει ὡς μέτρον ἀξίας ποσὸν καταβληθείσης ἀνθρωπίνης ἐργασίας.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ ἐβεβασώθημεν ὅτι δὲν ὑπάρχει Ζωὴ τῶν κοινωνιῶν τοῦ Κράτους, εἶνε ἀποδεδειγμένο καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει Ζωὴ τοῦ Κράτους, κ' ἐπομένως ἡ Νεκροφάνεια ἐπιτρέπεται νὰ θεωρηθῇ ὡς φαινόμενον παρατηρούμενον. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ φαινόμενο θὰ ἡδυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ἀναζητοῦντες τὰ αἰτιατὰ τῆς ἐλλείψεως φιλολογίας ντόπιας. Μὰ καὶ vice versa ἡ Νεκροφάνεια μᾶς ἐξηγεῖ τὴν ἔλλειψιν Ἑθνικῆς φιλολογίας.

Τοῦτο εἶνε φανερό δι' ὅποιον γνωρίζει, ὅτι ἡ ἀξία τοῦ ὀνόματός της Φιλολογίας ἐνὸς Κράτους, ἡ Ντόπια, εἶνε ὁ ἀνθὸς μᾶζ; προχωρημένης Ἑθνικῆς Ζωῆς.

Ἄλλὰ τάχα δὲν ἔχομεν Ἑθνικὰ ἢ Ντόπια φιλολογικὰ ἔργα ;

Καὶ ἰδοὺ ἐφθάσαμε μοιραίως στὸ ἐρώτημα, τὸ ὅποιον κατ'ἐπανάληψιν περιοδικὰ καὶ ἡμερηίδες μὲ κάποιαν ἀνησυχίαν ἀπηύθυναν πρὸς διαφόρους λογίους καὶ ἀλόγους κυρίους τῆς Ἀθῆνας. — Ἐχομε φιλολογίαν ;

Ἡ ἀμφιβολία ἣ ὁποία διαφκίνεται στὸ ἐρώτημα εἶνε τιμητική, διότι προδίδει κάποιαν σωστὴν παρατήρησιν καὶ ἴσως εἰλικρινῇ πρόθεσιν. Οἱ ἀπαντήσαντες ὅμως ἂν καλοεξήταζαν τὰ πράγματα, νομίζω ὅτι ὤφειλαν ξηρὰ καὶ καθαρὰ νὰ ποῦν.

Οὔτε ἔχομεν οὔτε ἦτο δυνατό νάχομε φιλολογίαν, ἐφόσον οἱ Νεοέλληνες δὲν ἔχουν Παρατηρητικό, ἐφόσον ἡ Σχολαστικὴ ἀντροπὴ τοὺς κἀνει ὅλους Ἀβούλους.

Ὅρος δ' ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ εἶνε ὁ Φιλολόγος νὰ εἶνε καὶ δυνατότατος παρατηρητὴς τῆς ζωῆς. Καὶ δὲ θάχομε φιλολογίαν, ἐφόσον κυριαρχεῖ ὁ Δάσκαλος, ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ τὴν Ὀμιλουμένη γλῶσσαν καὶ δὲν μᾶς παρέχει τὸ κατὰλληλον ὄργανον τῆς ἐξωτερικεύσεως τῶν ἰδεῶν, τῶν συναισθημάτων, τῶν σκέψεων, τῶν παρατηρήσεων. Ἐφόσον δηλαδὴ μᾶς ἀποστερεῖ τοῦ μοναδικοῦ μέσου τὸ ὅποιον θὰ μᾶς ἐπέτρεπε νὰ μὴ κρατοῦμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας τὰς παρατηρήσεις μας, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς μεταδίδομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ὅπως τὰς ἐννοήσαμεν ἡμεῖς.

Καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν δεχθοῦμε, ὅτι τὰ δῖὰ αὐτὰ κουσουρία ποῦ μᾶς ἐφόρτωσεν ὁ Σχολαστικισμὸς μᾶς εἶνε ἄγνωστα, ἐκν δηλαδὴ παραδεχθούμε πρὸς στιγμήν, ὅτι οἱ Νεοέλληνες εὐρίσκονται ἀτόχοι καὶ τῆς δυνάμεως τῆς διευθύνσεως τῆς προσοχῆς καὶ τοῦ ὄργανου τῆς ἐξωτερικεύσεως τῆς Σκέψεως, νομίζω ὅτι οἱ ἀπαντήσαντες στὸ ἐρώτημα ὤφειλαν ξηρότερα καὶ συντομώτερα νὰ ποῦν.

Δὲν ἔχομε Φιλολογίαν, οὔτε εἶνε δυνατό νάχομε, διότι δὲν ἔχομε Ζωήν. Εἶνε δὲ Ζωὴ τὸ **συντελούμενο** φαινόμενο, ἢ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐκ τῆς ὁποίας θὰ προκύψῃ τὸ Ἔργον, τοῦ ὁποίου ἡ παρατήρησις θὰ προκαλέσῃ τὴν Σκέψιν τὴν ὁποίαν ἡ Φιλολογία καλεῖται νὰ διατυπώσῃ.

Ἐφόσον ἔργα δὲ ὑπάρχουν ἀλλὰ μόνον παχειὰ λόγια, Ζωὴ δὲν ὑπάρχει, Φιλολογία δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ.

Διότι τὸ νὰ ποῦμε ὅτι ὑπάρχει Φιλολογία χωρὶς νὰ ὑπάρχει Ζωή, εἶνε σὰ νὰ ποῦμε, ὅτι προὑπάρχει τοῦ Ἔργου ἢ Σκέψης.

Ἡ σύγχρονος Ἐπιστήμη ὅμως καὶ ἡ σημερινὴ Φιλοσοφία, ἀπ᾿ ἀλλήλων χθίσαι τῆς ὄνειροπόλου καὶ ἀπατηλῆς μεταφυσικῆς, προκειμένου περὶ τῶν γηϊνῶν καὶ ἀνθρωπίνων, ἀποφαίνεται χωρὶς δισταγμό. — Ἐν ἀρχῇ ἦν τὸ ἔργον. — Ἰπρὸς περισσοτέραν κατανόησιν τοῦ πράγματος καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῶ καλλίτερα, ἐρωτῶ. — Ἰπρῶτα θὰ ψάλλῃ τὸν ἔρωτα ὁ ποιητὴς καὶ ὕστερα θὰ ἐρωτευθῇ ; ἢ θὰ γνωρίσῃ τὸν ἔρωτα καὶ μετὰ ταῦτα θὰ ὑμνήσῃ ἢ θὰ καταρασθῇ τὸ γλυκύπικρον πάθος ;

ὅτι ἐπὶ τρυγούδα τὰ κλέφτικα τρυγούδα ἂν πρῶτα δὲν ἔβγαζαν οἱ Κλέφτες στὰ βουνά ;

Εἶνε φανερό λοιπὸν ὅτι εἶνε ἀδύνατος ἡ ἀνάπτυξις φιλολογίης σὲ Κράτος ποῦ δὲν ἔχει Ζωή.

Ἄλλ' ἔξ λήθωμεν ὡς παρὰδειγμα τὸν Σολωμό, τὸν ὅποιον καμύνονται καὶ οἱ Λάσκαλοι ἀκόμη ὅτι παρὰδέχοντι ὡς Ἑθνικὸν ποιητὴν.

Καὶ inter nos ἔξ δοῦμε πρῶτα πρῶτα, ὁ Σολωμός κατεῖχε τὰ προσόντα τῆς διευθύνσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐξωτερικεύσεως τῆς σκέψεως;

"Οἱλοι συμφωνοῦν ὅτι ὁ μεγάλος ποιητὴς ἀπεδείχθη διὰ τοῦ ἔργου του κάτοχος μεγάλου πακτατηρητικοῦ, ὕψλης ρηντασίης καὶ βελείας αἰσθήσεως (Σημ.—Μὴ λησμονοῦμεν ὅτι ἐξεπαιδεύθη στὴν Ἰταλίαν ὅπου ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνίδος ρωνῆς δὲν τοῦ ἐξήρκανε τὸ πακτατηρητικό.—) "Οσον ἀφορᾷ ὅμως τὴν δύνανται τῆς ἐξωτερικεύσεως τῶν ὕψλων του ἰδεῶν δὲ δυνάμεθα νὰ ποῦμε τὸ ἴδιον· ἔνεκα μέλιστα τῆς ἐλλείψεως τοῦ κατὰλλήλου ὀργάνου συνέβη ὥστε μέχρι τέλους τοῦ βίου του νὰ βασκνίζετο σκαδιζῶν, ξεσχίζων, γράρων, ἀντιγράφων κ' ἐπὶ τέλους καίων τὰ δημιουργήματά του, εἰς τὰ ὅποια δὲν εὑρίσκε καθορὴ τὴν ὕψηλὴν του Σκέψιν. (Σημ. Φρονῶ ὅτι περισσότερον πιστευτὸν εἶνε τὸ ὅ,τι ἐξαφάνισεν ὁ Ποιητὴς τὰ ἔργα του, ὡς ὑστεροῦντα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς Σκέψεως, ἀπὸ τὸ φερόμενον παρὰ τοῦ κακοβούλου χειροῦ.—)

Ἄλλ' ἔξ φηάτομε σ' ἐκεῖνο ποῦ κατ' ἐξοχὴν μᾶς ἐνδιαφέρει. Διὰ τὸν Σολωμό προεπῆρε τὸ ἔργον (ἡ Ζωή) τοῦ φιλολογικοῦ του Ἔργου ;

Ἐμπνευσμένοις ψυχολόγοις ὁ τρυφερός Μελαγχολὴς στὸν ὥρατό του ὕμνον πρὸς τὸν Σολωμό, λέει

Εἶνε ὁ σκοπός σου, ἀλήθεια, ἀθάνατος
τῆς Ἰριδος τὰ χρώματα ζοῦν στὸ σκοπὸ σου.
Μιά μοῖρα ποῦ γεννοῦσε λιονταρόκαρδους
φώναξε καὶ σὲ ἀντα — Φανερώσου ! —

Καὶ δὲ μπορεῖ παρὰ ἔτσι νὰ εἶνε. Φανερώθη ὁ Σολωμός διότι φανερώθηκαν οἱ Λιονταρόκαρδοι.

Καὶ τότε ἀντιγράφων, προσέχων, περιγράφων, τελειοποιῶν ἐκείνους, ἐμπνεόμενος δὲ καὶ τελειοποιούμενος ἀπὸ τὸ ἔργον ἐκείνων, ἔφθασε στὸ σημεῖον νὰ λήξῃ στὸν ἑαυτὸ του.

«Κότταξε νὰ σχηματίσης βαθμηδὸν ὥσπν μίαν ἀναβάθρα ἀπὸ δυσκολίας, ταῖς ὁποῖαις θὰ ὑπερβῶν ἐκεῖνοι οἱ Μεγάλοι μὲ ὅσα οἱ αἰσθηταὶς ἀπορροφοῦν ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά, τὰ ὅποια ἢ τοὺς τραβοῦν μὲ τὰ κάλλη τοὺς, ἢ τοὺς βιάζουσι μὲ τὴν ἀνάγκη καὶ μὲ τὸν πόνο ἕως εἰς τὴν βεβαιότητά τοῦ θανάτου.

"Ολα αὐτά, ὅσα μεγαλειότερα εἶνε καὶ πλέον διάφορα, εἰς τόσο ὑψηλότερο στολοπόδι σπείνουν τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τὸ Χρέος, δηλαδὴ ἀπ' ὅσα περιέ-

χει ἡ Ἡθική, ἡ Θρησκεία, ἡ Πατρίδα, ἡ Πολιτεία κ.τ.λ.» Καὶ ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ διατυπώσῃ στοὺς Ἑλευθέρους Πολιορκουμένους τὴν ὑψηλὴ του Σκέψη.

« Σὲ βυθὸ πεφτει ἀπὸ βυθὸ ὡς ποῦ δὲν ἦταν ἄλλος.—Ἐκεῖθ' ἐβγήκε ἀνίκητος».

Ἄλλ' αὐτὰ λέγονται καὶ ἐννοοῦνται μετὰ μὲν ἀντίστασι τοῦ Μεσολογγίου. Κι' αὐτὰ καθαρίζονται στὸ μυαλὸ καὶ γράφονται μετὰ τὴν ἡρωικὴν Ἱεξοδο.

Δυναμέθα ὅθεν νὰ συμπεράνωμεν δικαίως, ὅτι ὁ μόνος ἄληθινὸς Νεοέλληνας ποιητὴς ὑπῆρξε μεγάλος καὶ ἄληθινός, ἀν καὶ εἶχε ὄργανον ἀτελέστατο διὰ τὴν ἐξωτερίκευσι τῶν ιδεῶν καὶ τῶν νοημάτων :

Αὐτὸν) Διότι ἐσπούδασε ἀπὸ μικρὸς στὰ ξένα κα' ἐπομένως δὲν ἐξήρανε τὸ παρατηρητικὸ τοῦ ἡ Σχολαστικῆ ἀνατροφῆ· καὶ Βον) Διότι ἡδυνήθη νὰ δῇ νὰ παρατηρήσῃ, νὰ νοιώσῃ, νὰ ἀντιγράψῃ, νὰ ζήσῃ μὲν μεγάλη ζωὴ τῆς Ἑλλάδος ἢ ὅποια ἔσφουζεν ὁλόγυρά του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ μ' ἄλλα λόγια ἐπιβεβαιώνει ἐκεῖνο ποῦ εἶπαμε καὶ ξαναεἶπαμε : "Ὅτι τὰς τάσεις, τὰς ἐνεργείας, τὰς προσπάθειας, τὰς περιπετείας, τὰς πράξεις τῶν Κοινωνιῶν, ἐκ τῶν πολυπλόκων σχέσεων τῶν ὁποίων ἀπαρτίζεται ἡ Ζωὴ τοῦ Κράτους, αὐτὰς καλοῦνται ἡ τέχνη καὶ ἡ φιλολογία νὰ δοῦν, νὰ παρατηρήσουν, νὰ μελετήσουν, νὰ διαπισθάνθωσιν, νὰ περιγράψουν καὶ νὰ τελειοποιήσουν.

Τοῦτο μπορούσαμε ἀρχικῶς κα' εὐκολώτατα νὰ συμπεράνωμεν παρατηροῦντες ὅτι, διὰ τοῦ Ἐγὼ τῶν καλλιτεχνῶν καὶ φιλολόγων, ἐκδηλώνουν αἱ Ἐποχαὶ τὰς σκέψεις τῶν συγχρόνων Κοινωνιῶν.

Καὶ βέβαια ἐὰν δὲν ἦτο βέβαιον, ὅτι ἡ φιλολογία καὶ ἡ τέχνη μιᾶς ἐποχῆς, ἀδιαφόρως τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ τεχνίτου, φέρουν τὸν κοινὸν τύπον καὶ τὴν σφραγίδα τῆς πραγματικῆς Σκέψεως τῆς Κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς Σκέψεως τῆς ἀπορρεούσης ἐκ τῶν Ἔργων τῆς Ἐποχῆς, ποῦ θὰ ἐβασίζετο ὁ εἰδικὸς καὶ ὁ γνώστης ν' ἀποφανθῇ, ὅπως γίνεται, ὅτι ὁ Ἄλφρ πῖναξ εἶνε τῆς δεῖνα ἐποχῆς, καὶ ὅτι ἡ Βῆτα περικοπὴ ἀνήκει σὲ ἄγνωστο συγγραφέα τῆς τῆς ἐποχῆς ;

Εἶνε λοιπὸν ἀναντίρρητον, ὅτι αἱ πράξεις καὶ αἱ περιπέτειαι τῶν κοινωνιῶν, ἤτοι τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ἐν συνόλῳ λαμβανόμενα, ἀπαρτίζουν τὴ Ζωή, τὸ Ἔργο, τὸ Φαινόμενο, τὰ ὅποια καλοῦνται οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ φιλόλογοι νὰ παρατηρήσουν, νὰ δοῦν, νὰ νοιώσουν, νὰ παραστήσουν, νὰ περιγράψουν, καὶ νὰ τελειοποιήσουν τελειοποιούμενοι.

Ποῦ ὅμως στὸν Τόπο μας μπορούμε ν' ἀναζητήσουμε καὶ νὰ βροῦμε καὶ νὰ δοῦμε τὸ ἔργον, ἢ τὴν ἐνέργειαν, κα' ἐπομένως τὸν χαρακτήρα τῶν Κοινωνιῶν ;

Γιὰ νὰ βρεθῇ—ἐὰν ὄντως ὑπάρχῃ—μὴς φαίνεται ὅτι χρειάζεται Λυγκῶς μάτι καὶ ὑπομονὴ καὶ καλὸ σῦν Ὀσιομάρτυρος, ἐὰν δὲν ἀρκεῖ—βλέπομε καθ' ἐκά-

στην ὅτι ὑπερκακεῖ— ἡ τσαρκολογία καὶ ἡ Σχολαστικολογία τοῦ Μιστριώτη, ἡ ἡ μκακρίτης ἡ φοιτητικὴ καὶ ἡ ἐγωϊστικὴ Ρωμείκη παχυλοτάτη ἀμάθεια.

Κ' ἐστὶ δικαιοῦμεθα νὰ συμπεράνωμεν. "Ὅτι ἡ ἔλλειψις φιλολογίας καὶ τέχνης, τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ μῆξε Ἑθνικῆς Ζωῆς, ἀφείλεται στὴν ἔλλειψιν τῆς Ζωῆς— Καὶ ἀντιθέτως ἡ ἔλλειψις τῆς Ζωῆς, ἡ Νεκροφάνεια, προδίδεται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν φιλολογίας Ντόπιας, Ρωμείκης, Σημαντικῆς.

Ἀλλ' αὐτὰ ὅλα, ἐννοεῖται, ὅτι ἔχουν κάποιον κῆρος καὶ κάποιαν ἀξία δι' ὅσους δὲν ἐκλκμβάνουν ὡς ἔργα φιλολογικὰ Ἑλληνικὰ τὰς ἀπηχῆσεις ἀσθενικῶν ψυχῶν τῶν ξενικῶν ἐπιδράσεων, καὶ δι' ὅσους δὲν φαντίζονται—ὅπως πολλοὶ στενοκέφαλοι τὸ δικακρῶνται—ἵτι πρέπει νὰ λοκακρίζονται ὡς Ἑθνικὰ ἔργα, τὰ ἀκαδεκίζονται σὲ ἀψυχες σελίδες καὶ σὲ στίχους μακαρονιστικοὺς τὰς ἀκαδεκίας ἀποπείρας τοῦ σχολαστικοῦ πιεῦματος πρὸς ὑποβολὴν στὸ Ρωμείκο Ἰδα-νικῶν, Ἰδεῶν καὶ Σκέψεων, τὰς ὁποῖας δὲν ἐδικαιολόγησε ποτὲ καμμιὰ παγκρα-τικὴ ἐνέργεια, προσπαθεῖ καὶ πρῶτη τοῦ Κράτους.

"Ὅσα εἶπα ἔχουν κάποιαν σοβαρότητα δι' ὅσους ἔχουν τὴν τολμηρὴν, τὴν δίκαιαν καὶ τὴν εἰλικρινῆ γνώμην, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα ἔργα τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἐκτὸς τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ καὶ σελίδων μερικῶν ἡθογραφημάτων, πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς συνακρολογήματα φράσεων καὶ λέξεων τυχαίων, ἢ καὶ ἡχηρῶν, μὴ ἀποδιδουσῶν οὔτε τὴν ὑποκαμμενικὴν σκέψιν τοῦ συγγραφέως. Καὶ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς μυθοπλάσματα ἱκανὰ νὰ καταπλήξουν καὶ εὐχαριστήσουν, ἢ τὴν νηπιώδη ἀπλότητα, ἢ τὴν παιδικὴν ἀμάθειαν ἐνίων ἐκ τῶν λογίων. Καὶ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς καλακεύοντα τὴν ἀδυναμίαν τῶν μερικῶν ποῦ φαντίζονται, ὅτι καὶ στὰ 1901 μποροῦν νὰ συλλάβουν, δι' ἀκρολογικῶν ἱσῶν γνώσεων, τὸ αὐθ-ὑπαρκτον εὐσυνείδητον ἐγὼ τοῦ Κράτους ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Νεκροφανείας.

Ἐχουν ἐπὶ τέλος κάποιαν βῆσιν οἱ στοχασμοὶ μου, δι' ὅσους ἐννοίωσαν τὴν ἀλήθειαν κατὰ τὴν ὁποῖαν : Ἐφ' ὅσον τὰ κοινωνιολογικὰ ἄτομα (Sociétés) δὲ φανερώουν Ἰδέας καὶ Σκέψεις καὶ Τάσεις προερχομένους ἐκ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἔργων των, ἐφ' ὅσον ἡ Ζωὴ τοῦ Κράτους δὲν ἐκδηλώνεται διὰ κά-ποιας Κινήσεως τῶν στοιχείων του, φιλολογία καὶ τέχνη δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀνθήσῃ, νὰ φανῇ, νὰ ὑπάρξῃ, ν' ἀναπτυχθῇ.

Μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἴσα ἴσα δι' ὅλα ταῦτα μπορεῖ νὰ μῆς πακατηρήσουν : Διὰ νὰ ὑπάρξῃ Νεκροφάνεια, δηλονότι ἀφάνεια Ἑνεργείας, Κινήσεως καὶ Ἐργου, διὰ νὰ ὑπάρξῃ Ἀφάνεια Ζωῆς στὸ Κράτος πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ αἷτια προκα-λῶντα τὸν ἀφαισμηὲν πάσης προσπαθείας στὴν γέννεσί της.

Εἶνε ἐπομένως ἀνάγκη νὰ φανερωθοῦν τὰ δρώντα αἷτια διὰ τὴν πλήρη κατα-νόησιν τοῦ φαινομένου.

Ἀλλ' ἐδῶ εἶνε ὁ κόμπος.

Κι' ὅμως αὐτοῦ μέσα εἶνε ἡ οὐσία τῶν ὅσων ἐλέχθησαν καὶ ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ἐγράφησαν.

Διότι ὁ σκοπὸς τῆς παρουσίας μελέτης εἶνε νὰ κτυπηθοῦν κατακέφαλα τὰ παραγωγὰ αἵτια τῆς νεκροφανείας.

Ἄλλὰ ποῖά εἶνε αὐτά ;

Ἐκεῖνο ποῦ μπορῶ νὰ παρουσιάσω, εἶνε τὸ ριζικόν, τὸ Σχολαστικὸ πνεῦμα, τὸ ὅποιον κατασκευάζει τοὺς Διαβατμένους, δεινοὺς ἐργάτας τῆς ἀερολογίας καὶ περιφρονητὰς τῆς Δουλεῖας καὶ τῶν πρακτικῶν ἐπ'αγγελμάτων, ἀνικάνους νὰ προσέξουν καὶ νὰ ἐκτιμῇσιν ὅ,τι θετικὸ καὶ πραγματικὸ στοιχεῖον τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Προόδου, μύωπας ἐγώιστὰς ἀνγνωρίζοντας ὡς μοναχικὸ μεγαλεῖον τὸ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον ὅμως οὔτε ἐγνώρισαν, οὔτε προσπαθοῦν νὰ γνωρίσουν.

Εἶνε τὸ Σχολαστικὸν πνεῦμα τὸ βελῦτερον αἷτιον, τὸ ὅποιον ὑποβάλλει στὸν ἀμαθὴ ὄχλον ἰδανικὰ ψεύτικα, ὑποτάκτοντα τῇ Ζωῇ, τὰ ἰδεώδη ἀρχομανθῶν Δασκάλων, τὰ σκουριασμένα δικαιώματά μας τ' ἀπορρέοντα ἀπὸ τὰ θάύματα τῆς Γραμματικῆς.

Κ' εἶνε αὐτὸ τὸ μοναδικὸν αἷτιον τὸ ὅποιον μᾶς ὑπέβαλλε τῇ λατρείᾳ τῆς Μούρας τῆς ὁποίας τὰ καμώματα καὶ τὰ κατορθώματα εὐτυχῶς ἄρχισαν πολλοὶ νὰ τὰ ψάλλουν ἀπὸ τὴν ἔσχα καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάποδην.

Διὰ τοὺς ξέροντας νὰ σκεφθοῦν «Τὸ γικτὶ» τὸ σχολαστικὸ πνεῦμα εἶνε τὸ φάρμακον ποῦ ἐπὶ χρόνια συνεχῶς φαρμακώνει τὸ ἀσθενικὸ κορμὶ τῆς Ρωμηοσύνης, εἶνε φανερόν.

Καὶ πράγματι δὲν εἶνε δύσκολον νὰ φανῇ ἡ σχέσις ἡ συνδέουσα τὸν Σχολαστικισμόν καὶ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ Ἔργου, ὅταν ἀνχλογισθῶμεν κατὰ πόσον ἔθεσε τὸ Δουλευτὴ κατώτερον τοῦ ἡλιθίου ποῦ ἔμεινε νὰ ψιττακίξῃ δέκα λόγια στὴν ἀράδα, καὶ ὅταν ἐνθυμηθῶμεν πόσον ἐπώτισε τὸν κόσμον μὲ τὴν ἀνθελληνικὴν ἀντίληψιν, ὅτι σοφὸν καὶ σπουδαῖον εἶνε ἔστω καὶ τὸ μὴ ἐννοούμενον, ἀλλὰ λεγόμενον μὲ τορνευμένας φράσεις.

Αὐτὸ εἶνε τὸ κακὸ τὸ ὅποιον εἶνε τότῳ προχωρημένον καὶ θὰ καταστρέφῃ κάθε σπέρμα ζωῆς, ἐφόσον δὲν λεχθεῖ στὸ Λαὸ καὶ δὲν πιστευθεῖ ἀπὸ ὅλους, ὅτι **τριδμήγιστος παράγων τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς προόδου καὶ τῆς προκοπῆς τοῦ Κράτους δὲν εἶνε ἡ Γραμματικὴ, ἀλλὰ ἡ Δουλειά.**

Αὐτὰ δὲ θὰ παθαίνουμε καὶ χειρότερα, ἐφόσον δὲν κυρηχθεῖ στὸν τύπον μας τὸ ὠραῖον καὶ ὠφέλιμον Εὐαγγέλιον τῆς ἀγάπης τοῦ Ἔργου, καὶ ἐφόσον δὲν διαλαληθεῖ ὅτι ὁ ἕνας Ἐργάτης τῆς Γῆς, τοῦ Ἐμπορίου, ἢ τῆς Ἱερομηχανίας καὶ Βιοτεχνίας ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ δέκα Γραμματικούς, ἀπὸ ἑκατὸ Δικηγόρους, ἀπὸ χίλους Λογιστάτους.

Καὶ αὐτὰ ἐπὶ τέλους θάχουμε, ἐφόσον δὲν ποῦμε ὅλοι μας στὸν κοσμάκη,

ὅτι πρέπει νὰ δουλεύῃ, διότι ἀπὸ τὴ δουλειά του ἐξαγορᾶται ἡ εὐδαιμονία, ἡ προκοπή, τὸ μέγαλωμα, ἡ ἐπέκτασις τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους, τὸ πάρσιμο τῆς Πόλεως. Καθόσον τὸ ἄτομο μαχόμενον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀνγκυῶν καὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος ἐπιδιώκει συγχρόνως τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποῖαν ἀνήκει. Καὶ μαχόμενον ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἐργάζεται διὰ τὸ καλὸν τοῦ κράτους.

Ἡ πρόοδος τοῦ Κράτους λέγει ἡ κοινωνιολογία εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐπικρατήσεως καὶ τῆς ἀνύλλης τῶν Κοινωνιῶν τοῦ Κράτους..

Μόνον ἔτι συμβουλεύουσιν τοὺς Ρωμηοὺς πολίτας νὰ ἐνεργοῦν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς δουλειᾶς των, τῆς ὑπηρεσίας των καὶ τοῦ σωματείου των, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι μόνον ἔτι ἐργάζονται ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ Κράτους, πρέπει νὰ ἐλπίσουμε ὅτι θὰ ὑπάρξῃ Κίνησις, Ζωή, Πρόοδος.

Καὶ μόνον ἔτι ὁ Λὸς θ' ἀρχίσῃ νὰ ἐνεργῇ σύμφωνα μὲ αὐτὰς τὰς συμβουλὰς θὰ ὠφελήσῃ τὸ ἀφύσικο καὶ ὁλέθριο σχολαστικὸ πνεῦμα πρὸ τοῦ φωτός τῆς Ἐργασίας, τῆς Ἐπιστήμης, τοῦ πρακτικοῦ καὶ ὠφελίμου πνεύματος.

Τὴν μεταβολὴν αὐτὴν, τὴ τροπὴν, θὰ μᾶς τὴν φανερώσουν Τέρεα καὶ Σημεῖα.—Ἐνν : Ὁ Σεβασμὸς τοῦ Ρωμοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸ του καὶ πρὸς τὴ Ρωμοσύνη.

Δεύτερον : Ἡ συνκίσθησις τοῦ Ρωμοῦ ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος του ἐξαρτᾶται περισσότερο ἀπὸ τὴν καθημερινὴν δουλειὰ τοῦ βγάζουν τὰ χέρια του καὶ ὀλιγότερον ἀπὸ τὴ σφίξ τῶν Πολιτευομένων, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ Μονάρχου.

Ὅταν αὐτὰ γίνουν, τότε—ἄκουσε, Ὡ φαρμακευτικὴ τῆς ζωῆς τοῦ Κράτους, Ὡ Δάσκαλε!—τὸ εὐρωστο, τὸ ἀκακίον, τὸ αὐτοκάμωτο, τὸ συναίσθανόμενον τὴν αὐτοπεποίθησιν Ρωμῆικὸν θὰ νοιώσῃ τὴ θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐμφορὰν σὲ καὶ κράτος τῶν τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων του.

Ἡ δὲ τῆσις αὐτὴ δὲ θὰ στεχυατήσῃ παρὰ μὲ τὴν δύναμιν. Διότι ἐφόσον ἡ δύναμις ὑφίσταται, ἡ ἀρελή—λέει ἕνας κοινωνιολόγος—καὶ ἡ ἐξ ἐνστίκτου ἀναγνώρισις τῆς φύσεως τοῦ Κράτους ἀνευρίσκει στὸ Ρωμαϊκόν. «Semper Augustus».

Στέφανος Ραυδῆς

